

Motion till riksdagen 2023/24:2745

av **Tony Haddou m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2023/24:18 Vissa skärpta villkor för anhöriginvandring och begränsade möjligheter till uppehållstillstånd av humanitära skäl

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår proposition 2023/24:18.

2 Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i utlänningslagen (2005:716) som innebär att villkoren för anhöriginvandring skärps i vissa fall samt att möjligheten att bevilja uppehållstillstånd av humanitära skäl begränsas. Det föreslås bl.a. att åldersgränsen för att neka uppehållstillstånd på grund av anknytning höjs och att möjligheterna till undantag från försörjningskravet vid anhöriginvandring, när anknytningspersonen är alternativt skyddsbehövande, begränsas. Vidare föreslås att bestämmelserna om uppehållstillstånd på grund av särskilt ömmande omständigheter tas bort och att barn i stället ska få beviljas uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter trots att omständigheterna inte har samma allvar och tyngd som för vuxna. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 december 2023.

3 Vänsterpartiets ställningstagande

Propositionen är ett led i högerregeringens ”paradigmskifte” inom svensk migrationspolitik med målet att kraftigt minska andelen asylsökande till Sverige. Förslagen i propositionen är i linje med tidigare remitterade förslag som lämnats av dels Migrationskommittén i betänkandet En långsiktigt hållbar migrationspolitik (SOU

2020:54), dels socialförsäkringsutskottet i promemorian Försörjningskrav vid anhöriginvandring (dnr 1961-2020/21).

Vänsterpartiet reserverade sig mot de förslag i Migrationskommitténs betänkande som behandlas i denna proposition (SOU 2020:54 s. 530 f.). Vänsterpartiet reserverade sig även mot socialförsäkringsutskottets förslag i promemorian Försörjningskrav vid anhöriginvandring (bet. 2020/21:SfU28). Vi är starkt kritiska mot det ”paradigmskifte” som högerregeringen nu genomför i snabb takt.

Vänsterpartiet anser att Sverige ska ha en mänsklig och välkomnande flyktingpolitik. En politik som gör det möjligt för anhöriga att återförenas i Sverige utan orimligt högt ställda krav. En politik som gör det möjligt att få uppehållstillstånd av humanitära skäl utan kraftiga begränsningar. Kort sagt: en politik som är i enlighet med de konventioner som Sverige har skrivit under. Vår syn på hur svensk flyktingpolitik bör utformas beskrivs närmare i motion 2023/24:986.

I det följande redogör vi för hur vi ställer oss till regeringens förslag.

3.1 Skärpta villkor för anhöriginvandring i vissa fall

3.1.1 Ändrat krav för att vara anknytningsperson med tidsbegränsat uppehållstillstånd

Regeringen föreslår följande: För att en utlänning som har tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 1 eller 6 § eller enligt 12 kap. 18 § utlänningslagen ska kunna vara anknytningsperson ska det krävas att han eller hon har välgrundade utsikter att beviljas varaktigt uppehållstillstånd, i stället för välgrundade utsikter att beviljas uppehållstillstånd under en längre tid (prop. 2023/24:18 s. 10).

Ett flertal remissinstanser avstyrker eller är negativt inställda till förslaget. Sveriges advokatsamfund framhåller vikten av en tydlig och förutsägbar lagstiftning och menar att den föreslagna bestämmelsen har brister i dessa avseenden (Sveriges advokatsamfund 2023: R-2023/00511). Barnombudsmannen (BO) anser att förslaget kan leda till att familjeåterförening fördröjs, om den alls blir möjlig, och ifrågasätter om förslaget därmed är förenligt med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). BO framhåller att anhöriginvandring ofta är den enda säkra och lagliga möjligheten för ett barn på flykt att komma till ett tryggt land. Om möjligheterna till familjeåterförening begränsas på det sätt som regeringen föreslår är risken stor att barn tas med på illegala och farliga resor till ett säkert land för att familjen ska kunna söka asyl tillsammans (BO 2023: dnr 2023-0061). Asylrättscentrum ifrågasätter, i likhet med BO, om förslaget är förenligt med barnkonventionen och framhåller att förslaget uppvisar stora brister avseende ett barnrättsligt perspektiv (Asylrättscentrum 2023: dnr Ju2023/00511).

Vänsterpartiet delar remissinstansernas synpunkter. Regeringens förslag kommer, om det blir verklighet, i hög grad att försvåra möjligheten till familjeåterförening. Det kommer i stor utsträckning att påverka barn och barns rättigheter, såväl direkt som indirekt. Det är inte bara inhumant och djupt cyniskt. Det strider även mot barnkonventionen som sedan den 1 januari 2020 är svensk lag. Vi kan således inte ställa oss bakom regeringens förslag.

3.1.2 Höjd åldersgräns för att vägra uppehållstillstånd på grund av anknytning

Regeringen föreslår att uppehållstillstånd på grund av anknytning ska få vägras om någon av makarna eller samborna är under 21 år (prop. 2023/24:18 s. 12).

Ett flertal remissinstanser avstyrker eller är negativt inställda till förslaget. Rädda Barnen konstaterar att förslaget innebär att vissa familjekonstellationer som regel inte ska ha rätt till familjeåterförening. Enligt Rädda Barnen bör alla former av familjer där makarna är över 18 år omfattas av den rätten. Rädda Barnen avstyrker därför förslaget och förordar att 18-årsgränsen behålls (Rädda Barnen 2023: dnr Ju2023/00511). Svenska Röda Korset anser att det saknas skäl att anpassa åldersgränsen till familjeåterföreningsdirektivets miniminivå, dvs. 21 år, för att vägra uppehållstillstånd på grund av anknytning. För att bibehålla enhetlighet med gällande svensk lagstiftning förordar Svenska Röda Korset att 18 år även fortsättningsvis tillämpas som huvudregel för erkännande av äktenskap. Svenska Röda Korset framhåller även att 21-årskravet, enligt EU-kommissionens riktlinjer, endast får användas för att garantera bättre integrering och förhindra tvångsäktenskap. Enligt Svenska Röda Korset har regeringen inte presenterat något underlag som visar att en höjd åldersgräns kommer att leda till bättre integrering och färre tvångsäktenskap (Svenska Röda Korset 2023: dnr Ju2023/00511). Asylrättscentrum framför liknande synpunkter och framhåller även vikten av att beakta barnkonventionen. En tillämpning av 21-årskravet innebär att barn med unga föräldrar nekats en möjlighet att leva tillsammans med båda sina föräldrar, medan barn till äldre föräldrar beviljas denna möjlighet. Det kan ifrågasättas såväl utifrån icke-diskrimineringsprincipen i barnkonventionens artikel 2 som utifrån artikel 3, 9 och 10 som reglerar barns rätt till familjeåterförening (Asylrättscentrum 2023: dnr Ju2023/00511). Svenska advokatsamfundet framhåller, å sin sida, att åldersgränsen för att ingå äktenskap i Sverige är 18 år. Regeringens förslag strider därmed mot likabehandlingsprincipen (Svenska advokatsamfundet 2023: R-2023/0443).

Vänsterpartiet delar remissinstansernas synpunkter. Regeringens förslag strider mot barnkonventionen och kommer att drabba barn till unga föräldrar hårt. Personer som bor i Sverige och som fyllt 18 år har rätt att ingå äktenskap. Det bör även gälla människor på flykt. Regeringen framhåller att en höjd åldersgräns bidrar till att förhindra tvångsäktenskap. Vänsterpartiet kan, i likhet med Röda Korset, konstatera att regeringen inte har presenterat något underlag som visar att en höjd åldersgräns kommer att leda till färre tvångsäktenskap. Det är uppenbart att regeringens förslag endast syftar till att ytterligare minska invandringen till Sverige. Vi kan således inte ställa oss bakom regeringens förslag.

3.1.3 Begränsade möjligheter till undantag från försörjningskravet vid anhöriginvandring för vissa skyddsbehövande

Regeringen föreslår att en anknytningsperson som har beviljats uppehållstillstånd som alternativt skyddsbehövande, eller förklarats vara alternativt skyddsbehövande, inte längre ska omfattas av den möjlighet till undantag från försörjningskravet som finns när ansökan om uppehållstillstånd på grund av anknytning har gjorts inom tre månader efter att anknytningspersonen har beviljats uppehållstillstånd som alternativt skyddsbehövande eller förklarats vara alternativt skyddsbehövande. En sådan anknytningsperson ska dock fortsatt omfattas av den möjligheten till undantag om sökanden befinner sig i Sverige och beslutet om sökandens asylansökan fattas i samband med beslutet om anknytnings-

personens asylansökan. Bestämmelsen om att tremånadersfristen för kvotflyktingar ska räknas från inresan ska tas bort (prop. 2023/24:18 s. 15).

Förslaget innebär, i klartext, att alternativt skyddsbehövande först behöver ordna bostad och arbete för att senare kunna återförenas med sina familjer. Med alternativt skyddsbehövande avses en utlännings som vid ett återvändande till hemlandet skulle löpa risk att straffas med döden eller utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, eller som civilperson löpa en allvarlig och personlig risk att skadas på grund av urskillningslöst våld med anledning av yttre eller inre väpnad konflikt. Det rör sig således om en grupp mycket utsatta människor som av olika anledningar tvingats fly sitt hemland och som har beviljats asyl i Sverige.

Många remissinstanser avstyrker eller är negativt inställda till förslaget. Sveriges advokatsamfund framhåller att förslaget riskerar att slå hårt mot, och på ett avgörande sätt begränsa, familjeåterförening för mycket utsatta grupper som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, t.ex. kvinnor, äldre och personer med funktionsnedsättning. Även personer med kort utbildningsbakgrund, analfabeter, långtidssjuka och personer som av andra anledningar inte har varit yrkesverksamma tidigare i livet riskerar att nekas rätten till familjeåterförening. Advokatsamfundet framhåller vidare att förslaget, av uppenbara skäl, även riskerar att slå hårt mot barnfamiljer då det blir svårare att uppfylla försörjningskravet ju fler barn som tillhör familjen. Enligt Advokatsamfundet innebär förslaget att man gör en åtskillnad mellan flyktingar och alternativt skyddsbehövande, vilket kan utgöra en sådan särbehandling av grupper i likartad situation att det riskerar att stå i strid med Sveriges internationella åtaganden vad gäller icke-diskriminering (Sveriges advokatsamfund 2023: R-2023/0443). Asylrättscentrum anser att förslaget kan strida mot dels familjeåterföreningsdirektivet, dels rätten till familjeliv samt förbudet mot diskriminering i Europakonventionens artikel 8 respektive 14 (Asylrättscentrum 2023: dnr Ju2023/00511). Flera remissinstanser anser att förslaget kan slå särskilt hårt mot barn och barnfamiljer. Barnombudsmannen och Rädda Barnen ifrågasätter om det är förenligt med barnkonventionen (BO 2023: dnr 2023-0061, Rädda Barnen 2023: dnr Ju2023/00511). En majoritet av remissinstanserna som yttrar sig avstyrker, är negativt inställda till eller har synpunkter på förslaget att tremånadersfristen för kvotflyktingar inte längre ska räknas från kvotflyktingens inresa i Sverige.

Vänsterpartiet delar remissinstansernas synpunkter. Förslagen syftar till en permanent begränsning av möjligheterna till familjeåterförening. Att begränsa möjligheterna till undantag från försörjningskravet för alternativt skyddsbehövande kommer att leda till att allt fler barn tvingas leva separerade från sina föräldrar under en längre tid alternativt aldrig återförenas med sina föräldrar och syskon. Rätten till familjeåterförening är en grundläggande och livsviktig rättighet. Att få leva med sin familj är en avgörande faktor för att människor ska må bra, känna sig trygga och kunna etablera sig i ett nytt land. Eventuella begränsningar av den rättigheten måste ske med stor försiktighet och vara proportionerliga och försvarbara i förhållande till syftet de vill uppnå. Regeringens förslag är varken proportionerliga eller försvarbara. De strider dessutom mot flera konventioner som Sverige antagit. Vi kan således inte ställa oss bakom regeringens förslag.

3.2 Begränsade möjligheter att bevilja uppehållstillstånd av humanitära skäl

Regeringen föreslår att möjligheten att bevilja barn och vissa vuxna uppehållstillstånd på grund av särskilt ömmande omständigheter ska tas bort. För barn ska i stället gälla att de, i likhet med vad som gäller för vuxna, ska få beviljas uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter med den skillnaden att det inte ska krävas att de omständigheter som kommer fram har samma allvar och tyngd som krävs för att tillstånd ska beviljas vuxna personer (prop. 2023/24:18 s. 23).

Många remissinstanser avstyrker eller är negativt inställda till förslaget. Barnombudsmannen anser att de syften som framfördes när den nuvarande bestämmelsen infördes 2014 alltjämt gör sig gällande och framhåller, återigen, att barnkonventionen numera har ställning som svensk lag. Mot bakgrund av detta ifrågasätter BO att regeringen, utan en fördjupad analys av barns rättigheter utifrån barnkonventionen, kan överväga det framlagda förslaget (BO 2023: dnr 2023-0061). Asylrättscentrum menar, å sin sida, att det behöver utredas närmare vilka konsekvenser förslaget kommer att få, bl.a. i förhållande till nuvarande ordning med tidsbegränsade uppehållstillstånd som huvudregel och för unga vuxna som beviljats uppehållstillstånd som barn och vars tidigare grund för uppehållstillstånd har upphört (Asylrättscentrum 2023: dnr Ju2023/00511). Enligt Sveriges advokatsamfund riskerar förslaget att skapa en oförutsägbarhet för personer som hunnit rota sig i landet som inte är godtagbar (Sveriges advokatsamfund 2023: R-2023/0443). Flera remissinstanser, t.ex. Rädda Barnen, befarar att förslaget kommer att leda till en försämring för barn och ifrågasätter om förslaget därmed är förenligt med barnkonventionen (Rädda Barnen 2023: dnr Ju2023/00511).

Vänsterpartiet delar remissinstansernas synpunkter. Vi ser mycket allvarligt på att regeringen vill strama åt möjligheten att bevilja uppehållstillstånd av humanitära skäl. Regeringens förslag kommer i synnerhet att drabba barn. Att barnkonventionen numera är svensk lag kräver att Sverige i större utsträckning säkerställer att principen om barnets bästa tydliggörs och respekteras – såväl i lagstiftning som i praxis. Regeringens förslag innebär en väsentlig försämring av barns rättigheter och strider därmed mot andan och syftet med barnkonventionen. Vi kan således inte ställa oss bakom regeringens förslag.

3.3 Sammanfattning

Vänsterpartiet kan sammanfattningsvis konstatera att regeringens förslag får mycket stark kritik från många remissinstanser, varav merparten avstyrker regeringens förslag. Det gäller även de organisationer som inte har ombetts svara på utkastet till lagrådsremiss, men som ändå inkommit med yttranden, såsom Barnens Rätt i Samhället (Bris), Civil Rights Defenders, Flyktinggruppernas Riksråd (FARR) och Sveriges kristna råd. Vänsterpartiet delar den kritik som dessa organisationer framför.

Mot bakgrund av det ovan anförda bör propositionen avslås. Riksdagen bör avslå proposition 2023/24:18. Det bör riksdagen besluta.

Nadja Awad (V)

Gudrun Nordborg (V)

Jessica Wetterling (V)